

Valódi gazdaságpolitikai fordulat kell

A GKI Gazdaságkutató Zrt. előrejelzése 2012-re – összefoglaló

A GKI már szeptemberi prognózisában jelezte, hogy a külső konjunktúra romlik, s a hazai gazdaságpolitika is erősen negatív hatást gyakorol a belföldi keresletre és a pénzügyi folyamatokra. Ennek alapján a GKI 2011-re 1,5% körüli GDP-növekedést, 2012-re pedig – az előrejelző intézmények közül elsőként – recessziót, 1%-os visszaesést prognosztizált azzal, hogy szükségessé válhat egy új IMF-EU megállapodás megkötése is. Az elmúlt hónapokban a folyamatok ezt az előrejelzést igazolták. A GKI értékelése szerint a magyar gazdaság zsákutcába jutott, valódi gazdaságpolitikai fordulatra van szükség. Az IMF-megállapodásnak nincs alternatívája. Annak esetleges elmaradása (elhúzódása) ugyanis a rendkívül negatív nemzetközi piaci reakciók miatt közvetlen fizetésképtelenségi veszéllyel járna. Emellett már az IMF-fel folytatott tárgyalások sikeres elkezdéséhez is elkerülhetetlen a változtatás, a hitelesség, a bizalom javítása, s a piacgazdasági elvekhez való visszatérés. 2012-re azonban ez is csak a most prognosztizált 1,5%-osnál is mélyebb visszaesés elkerüléséhez lesz elegendő, a pénz- és működőtőke bizalmának visszaszerzése legjobb esetben is csak 2013-ra hozhat reálgazdasági eredményeket.

2011. november közepén a magyar kormánynak **súlyos finanszírozási kockázatokkal** kellett szembe néznie. Az állampapírokat nem, vagy csak meredeken emelkedő hozamok mellett lehetett eladni. Az országgazdasági felár elérte a 600 bázispontot, az euró árfolyama a 317 forintot. A kormány kénytelen volt a 15 hónapon át folyamatosan, még az utolsó napokban is szidott IMF pénzügyi segítségéért folyamodni. De ezt is olyan magatartással tette, amely a gazdaságpolitika folytonosságát sugallta, így a Moody's bővli kategóriába sorolta a magyar állampapírokat, az IMF-EU tárgyalást előkészítő megbeszélések megszakadtak. Az emelkedő piaci kamatokot részlegesen követve a Monetáris Tanács november végén 50 bázispontos emelést hajtott végre, további hasonló lépéseket kilátásba helyezve. Az év végére az alapkamat feltehetőleg 7%-ra, az euró/forint árfolyam éves átlagban a tavalyi 275-ről 280-ra emelkedik, de az év végén is feltehetőleg 300 felett lesz.

A **magyar GDP** 2011-ben az EU átlagától (1,6%) várhatóan kissé elmaradva (1,5%) bővül. Azonban még ez is csak a jó időjárás okozta **kiugró mezőgazdasági termésnek** köszönhető, a **magnövekedés** (az agrárium és közösségi szolgáltatások nélküli dinamika) **mindössze 0,5%** lesz. A **lakosság fogyasztása stagnál**, a **beruházások csökkenése** az év egészében 5% lesz. Ebben a hibás gazdaságpolitika - főleg az adóváltozások negatív hatása és a jogbiztonság megrendülése - a fő felelős.

A jelenlegi kormány gazdaságpolitikáját a hatalmi, ideológiai és PR-szemponatok uralják, a szakmai és társadalmi egyeztetés szinte teljesen hiányzik. E **konfrontatív megközelítés** a gazdasági problémákat szinte kizárólag **külső okokra**, mindenekelőtt az euró válságára, Magyarország nemzetközi függésére vezeti vissza. **Csak lassan érlelődik meg a felismerés, hogy az IMF-megállapodás valójában a bankokkal, az MNB-vel, a hazai és nemzetközi tőkével való kiegyezést, a jogállami hatalommegosztáshoz és a piacgazdasági modellhez való visszatérést is kell, hogy jelentse.** Ha a kormányzat csak technikai jellegű megállapodásra törekszik, a **bizalom javulása csak átmeneti lesz.**

A gazdaságpolitika eddigi céljai közül szinte egy sem teljesül:

1. Az eredetileg abszolút prioritásként megjelölt gazdasági **növekedés** már fél év elteltével háttérbe szorult, a gazdasági fejlődés nem gyorsul, sőt **2012-ben kb. 1,5%-os recesszió lesz**. A régióhoz képest további leszakadás történik. A költségvetés 2011-ben legalább a GDP 3%-ának megfelelő mértékű lazítást (jövedelemnövelést) hajt végre, s ennek ellenére is csak 1,5%-kal nő a GDP.
2. A **foglalkoztatás** nem nőtt, a **munkanélküliség** nem csökkent. Az elképzelések 2012-ben is kimerülni látszanak a töredék-munkaidőben végzett, inkább csak papíron javulást jelentő közmunka-programok tervezeteiben.
3. Az új fő prioritásként 2011 tavaszán kijelölt **államadósság** csak egyszeri államosítás (magánnyugdíjpénztár) nyomán csökkent, ráadásul ezt a forint gyengüléséből eredő adósságnövekedés már meghaladta. Nem jöttek létre a tartós adósságcsökkenés feltételei.
4. A Széll Kálmán tervben előirányzott **reformok** részben papíron maradtak, részben viszont a tabuk - például a tandíj és vizitdíj - érinthetlensége miatt a szolgáltatások minőségét rontó, társadalmilag igazságtalan, esetenként költségtérítést is igénylő rendszerek kialakítása kezdődött meg. Az államosítás jelszava mögött megbújó valóságos célok és előnyök teljesen homályosak.
5. A **működőtőke** egyre inkább nem befelé jön az országba, hanem kifelé menekül a széles körben bevezetett különadók és az átláthatóság hiánya miatt.
6. A nagyarányú **adócsökkentés** és **egyszerűsítés** jelszava 2010 és 2012 között a valóságban nagyarányú adóátrendezéssé torzult, sőt már az adóemelések mértéke a nagyobb. Az állam túlterjeszkedik, tényleges lehetőségeinél többet ígér (amit viszont gyakran nem tart be!).
7. Az ország nemzetközi **versenyképessége** és **megítélése** nem hogy nem javul, hanem határozottan romlik, súlyos bizalomvesztés érzékelhető.

Az elmúlt hónapokban a **világgazdaságban** az államadósságok fenntartható finanszírozásával kapcsolatos **bizonytalanság rendkívül megnövekedett**. Emellett globálisan és az EU-ban is romlott az üzleti bizalom, ami kedvezőtlenül érinti a beruházásokat és a fogyasztást. A fiskális restriktió visszafogja a belföldi keresletet, a világgazdasági feltételek romlása a kivitel bővítését korlátozza. Az EU GDP-je (saját előrejelzése szerint) 2011-ben 2,1%-kal, 2012-ben 0,6%-kal emelkedik, 0,2, illetve 1,2 százalékponttal lassabban, mint a tavaszi előrejelzés szerint, s **nem zárható ki egy enyhe recesszió sem**. Az EU a monetáris unióból elindult **egy valódi fiskális és politikai unió irányába, s a csökkenő nemzeti szuverenitásért cserébe stabilitást és fejlődési perspektívát ajánl**. A szuverén adósságválság kezelésére hozott, illetve tervezett lépések remélhetőleg hatékonyak lesznek, s a pénzügyi válsággal kapcsolatos bizonytalanság 2012 közepéig enyhül. A **monetáris politika** viszont továbbra is **laza** marad.

A **GKI-Erste konjunktúraindex** a 2011. februári csúcs után, a Széll Kálmán Terv bejelentése óta **egész évben szinte folyamatosan és jelentősen romlott**. Az üzleti várakozások október óta stagnálnak, de értékük a 2009 végi, 2010 elei, meglehetősen alacsony szintnek felel meg. A fogyasztói bizalmi index egy éve szinte folyamatosan esik, a lakosság a pénzügyi helyzetét és megtakarítási lehetőségét is romlónak érzi, s erősödött a munkanélküliségtől való félelem és az inflációs várakozás is.

A 2012. évi költségvetés **pénzügy-politikai fordulatot** jelent, erős **restriktió** valósul meg. Az egyenlegjavulásnak azonban csak kevesebb, mint egyharmada származik strukturális, reformjellelű intézkedésekből. A restriktió fő eszköze az adóemelés, de a kiadások általános visszafogásának is fontos szerepe van. A **bevételi és a kiadási oldalon egyaránt legalább 200-250 milliárd forintos feszültség valószínű, aminek felét fedezhetik a tartalékok**. Így további intézkedések nélkül a **hiány mintegy 250 milliárd forinttal haladná meg** a tervezett szintet, s 3,5%-ot közelítő deficit alakulna ki. A költségvetési törvény 2012-re 2,5%-os ESA hiányt céloz meg, s várhatóan ez - esetleg egy ennél kicsit magasabb szám - képezheti az IMF-megállapodás alapját is. A **GKI** megítélése szerint az előkészítés

alatt lévő, illetve a megállapodás alapján megvalósítandó évközi intézkedésekkel **végül 2,9% körüli hiány várható.** Ez azonban a GDP csökkenése mellett **nem elegendő az államadósság mérsékléséhez.** A 2012. évi **államadósság** valószínűleg a GDP 84%-a körül, vagyis a 2010-11. évi felett fog alakulni.

A **külső egyensúly** a belföldi kereslet csökkenése és a Mercedes beinduló exportja következtében 2012-ben is **kedvezően alakul.** Az áruforgalmi aktívum a 2011. évi 7,5 milliárd euró után elérheti a 10 milliárd eurót, a folyó fizetési mérleg aktívuma azonban a kamatterhek növekedése és a kedvezőtlen befektetési klímával összefüggő profittkivonás miatt 2,5 milliárd euróról csak 3 milliárd euróra, **a külső finanszírozási képesség** 4,7 milliárd euróról 5,5 milliárd euróra, **a GDP 5,5%-ára emelkedik.** Ez utóbbin belül a felhasznált EU-támogatások a gyenge magyar abszorpciós képesség miatt csak kissé, 2,2 milliárról 2,5 milliárd euróra növekednek. A kiáramló működőtőke nagyobb lehet a beáramlónál.

A kormány 2012-ben **folytatja az szja-reformot,** s teljesen **megszűnik az adójóváírás** intézménye, továbbá 1 százalékponttal, 8,5%-ra emelkedik az egészségbiztosítási járulék mértéke. A fenti hatások összességében - változatlan bruttó esetén - **a nettó bér közel 11%-os csökkenését** okozzák. A versenyszféra számára 5%-os „béremelési ajánlást” fogalmazott meg a kormány, ami a **vállalatok terheinek** még a kilátásba helyezett adókedvezmény esetén is jelentős, **gyakran elviselhetetlen emelkedését jelenti.** Szigorodnak a béren kívüli juttatásokkal kapcsolatos szabályok is. Ez sok céget arra ösztönözhet, hogy a béremelést e juttatások csökkentésével ellensúlyozza. A költségvetési szférában fenn kívánják tartani a kompenzációs rendszert, hogy 2012-ben se csökkenjen senkinek a havi nettó jövedelme, ennek megvalósíthatósága azonban az újabb kiadáscsökkentési igények miatt kétséges. A **GKI** a számos bizonytalansági tényezőre tekintettel 2012-ben a **bruttó keresetek évi 3-3,5% körüli növekedését** prognosztizálja, vagyis arra számít, hogy a **cégek jelentős része nem tudja teljesíteni a kormányzati irányelvet, illetve különböző trükkökkel** - például formálisan hatóság foglalkoztatás - bújjik ki a minimálbér-emelés követelménye alól. Ez a nettó keresetek 1-1,5% körüli emelkedését s a **reálkeresetek mintegy 3,5%-os csökkenését** jelentené. A **reáljövedelmek** a reálbéreknél valamivel kevésbé, **3% körüli mértékben csökkennek,** mivel a szociális juttatások ugyan jelentősen veszítenek értékükből, s visszaesnek a vállalkozói jövedelmek is, de a nyugdíjak reálértéke változatlan szinten marad, s feltehetőleg növekednek a szürke jövedelmek. A **megtakarítások** alakulása nagyon bizonytalan. A kormány és a Bankszövetség megállapodása 2012-ben csaknem 200 milliárd forinttal csökkentheti a devizahitelek terheit, ami így kisebb lesz a 2011. évinél. Ugyanakkor a lakosság megtakarítási hajlandósága erős, a fogyasztók óvatossága tartós marad. **A lakossági fogyasztás 2,5% körüli, tehát a reáljövedelmeknél kisebb mértékű csökkenése várható.**

2012-ben a már korábban megkezdett néhány autóiipari beruházás kivételével a vállalkozói beruházásokat egyaránt akadályozni fogja a forrás- és piachiány. Az állami-önkormányzati intézményrendszer teljes mozgásban van, nem lehet tudni, mely intézményeknek ki lesz a fenntartója, ki vállalja át az EU-forrásokkal járó kötelezettségeket (pl. az önerőt). Emiatt 2012-ben a költségvetési szféra fejlesztései is lelassulnak. Így 2012-ben a **beruházások újabb, kb. 4%-os visszaesése** várható.

Az **iparban** csak 2012 második felétől várható a konjunktúra javulása, az év egészében a termelés 5%-kal nő. A járműgyártásban a magyarországi helyzet bizonyos mértékig elszakadt a nemzetközi folyamatoktól. Több nagy autóiipari beruházás is zajlik, ezek egy része jövőre már termelésbe lép. Így a magyar ipari termelés a II. félévben gyorsulhat. Ezt segíti, hogy néhány új autóiipari beszállító is működni kezd. Ugyanakkor az ipar belföldi értékesítésében folytatódik a lejtmenet. Az **építőiparban** a hatéves visszaesés után 2012-ben újabb 5%-os visszaesés várható. Az átadott lakások száma a 2011. évi 14 ezerről 2012-re 11-12 ezerre zuhan. A **mezőgazdaságban** az átlagon felüli 2011. évi termés után időjárási okokból csökkenés valószínű. A **szolgáltató** ágazatok teljesítménye a szállítási és távközlési cégek kivételével 2012-ben is esik. A **kiskereskedelmi** forgalom 2,5%-kal csökken. A

magnővekedés az idei nagyon szerény emelkedés után mínuszba fordul. A **foglalkoztatás** 2012-ben 1%-kal mérséklődik a költségvetési szektorban várható átszervezések, az üzleti szektor foglalkoztatási hajlandóságának hónapok óta tapasztalható romlása, a cégek piacvesztése és növekvő bérköltségei következtében. A **munkanélküliség** várhatóan a 2011. évi **11%-on stagnál**, de ez is csak a részmunkaidős, segélyt helyettesítő közfoglalkoztatás kiterjesztésének lesz – valódi GDP-termelést és jövedelmet nem hozó – eredménye.

A **banki hitelezés keresleti és kínálati oldalról is leépül.** A bankok egyre inkább nem akarnak és nem tudnak hitelezni, ezt a tendenciát csak fékezni tudja a kormánnyal kötött megállapodás. A lakosság kerüli a hitelfelvételt, a vállalatok elhalasztják beruházásaikat és így hitelkeresletüket. Kérdéses, hogy az anyabankok **hajlandók lesznek-e veszteséget termelő**, teljesen bizonytalan szabályozási környezetben működő bankokban tőkét emelni, vagy a hitelek további leépítésével érik el a kívánt arányokat.

Az infláció a szűkös vásárlóerő ellenére és a kormányzati adó- és áremelések hatására 2012-ben **éves átlagban 5%, az év végén 4,5% lesz.** A **forint árfolyama** és a jegybanki **alapkamat** nagymértékben függ az IMF-fel történő megállapodás előrehaladásától, ennek keretében a bankokkal való kiegyezés és a végtörlesztés 2012-es lezárásának mikéntjétől, a költségvetéssel kapcsolatos döntésektől. Nagy árfolyam-ingadozások mellett 2012-re 290 forintos átlagos euró-árfolyam várható. Eközben 2012 elején az alapkamat 7-7,5%-ra emelése valószínű. A II. félévben már 280 forint közelébe süllyedhet az árfolyam, az év végére (kedvező esetben) 7%-os alapkamat várható.

A jogbiztonságot és a kiszámíthatóságot javító jelentős intézményi változtatások elmaradása esetén ennél sokkal súlyosabb gazdasági helyzet, akár krízis is kialakulhat.

A GKI prognózisai 2012-re

	2008.	2009.	2010.	2011	2012	
	(tény)			becslés	szeptember	december
GDP termelés	100,9	93,2	101,3	101,5	99	98,5
– Mezőgazdaság (1)	154,5	85,1	83,7	125	95	90
– Ipar (2)	99,9	85,1	113,4	106	104,5	105,5
– Építőipar (3)	89,8	96,3	91,1	90	97	95
– Kereskedelem (4)	97,8	83,5	98,5	99,5	98	98
– Szállítás és távközlés (5)	96,3	101,8	102,6	101	101,5	101
– Pénzügyi szolgáltatás (6)	101,8	97,3	100,4	96	90	90
– Közigazgatás, oktatás, egészségügy (7)	99,7	100,2	97,2	99,5	99	99
– Egyéb szolgáltatás (8)	94,7	93,8	103,4	101	100	100
Magnővekedés (2) + (3) + (4) + (5) + (6)	99,1	91,0	104,1	100,5	98,4	98,9
GDP belföldi felhasználás	100,7	89,5	99,5	99	97,5	96
– Egyéni fogyasztás	99,8	94,3	97,3	100	97	97,5
– Állóeszköz-felhalmozás (beruházás)	102,9	89,0	90,3	95	100	96
Külkereskedelmi áruforgalom						
– Export	105,7	89,8	114,3	109	108	108
– Import	105,5	85,2	112,8	107	107	106
Fogyasztói árindex (előző év = 100)	106,1	104,2	104,9	104	104,8	105
Folyó fizetési és tökemérleg együttes egyenlege						
– milliárd euró	-6,8	1,4	3,8	4,7	4,0	5,5
– a GDP százalékában	-6,4	1,5	3,9	4,7	4,1	5,5
Munkanélküliségi ráta (éves átlag)	7,8	10	11,2	11	10,8	11
Államháztartási egyenleg a GDP százalékában (ESA)	-3,7	-4,6	-4,2	+3	-2,9	-2,9

Forrás: KSH, **GKI**